

Redakcinė kolegija:

JURGIS BRĖDIKIS
KAROLIS JANKEVIČIUS
JONAS KUBILIUS
ČESLOVAS KUDABA
JUOZAS MATULIS
ARYDAS MATULIONIS
VYTAUTAS MERKYS
ANTANAS SKRUPSKELIS
PAULIUS SLAYENAS
ELENA SLIESORIENĖ
(ats. sekretorė)
VYTAUTAS STATULEVIČIUS

Skyrių redaktoriai:

STEFA DAMIJONAITIENĖ
ALGIRDAS MACKEVIČIUS
SAULĖ MARKELYTĖ
VYTAUTAS RUBAVIČIUS
VACYS VALUŽIS
GRAŽINA ZOLUBIENĖ

Meninis redaktorius
GERASIMAS MARENGOLCAS

Numerį apipavidalino
MARIUS LIUGAILA

Korektorė
ELENA MICKEVIČIENĖ

REDAKCIJOS ADRE-
SAS: 232600, Vilnius.
MTP-9, J. Karoso 1/31.
Telefonai: vyr. redak-
torius — 61-83-29, vyr.
redaktoriaus pavad. —
61-82-92, ats. sekretorė
— 61-19-75, skyrių re-
daktoriai — 61-83-28,
62-81-05, 61-82-19, me-
ninis redaktorius —
61-82-44, buhalterija —
61-83-64.

Atiduota rinkti 1985.03.06.
Pasirašyta spausdinti 1985.04.08.
LV 07401.

Formatas 60×90¹/₈. Giliaspaudė, viršeliai
ofsetiniai, 5,5 sąlyg. spaudos lankai, 15,5
sąl. spalv. atsp. 8,4 apsk. leidyb. lankai.
Tiražas 173 000. Užs. Nr. 557.

Spausdino LKP CK leidyklos spaustuvė:
232656, Vilnius, Tiesos 1.

«Mokslas ir gyvenimas» («Наука и
жизнь»). Ежемесячный научно-популяр-
ный журнал общества «Знание» Литов-
ской ССР. Главный редактор Балдаус-
кас Ю. А. На литовском языке. Адрес ре-
дакции: 232600, Вильнюс, И. Кароса
1/31. Типография издательства ЦК КП
Литвы: 232656 Вильнюс, ул. Тiesos, 1.

LIETUVOS TSR „ŽINIJOS“ DRAUGIJOS MĖNESINIS ŽURNALAS
EINA NUO 1957 M. SPALIO MĖN. Nr. 4 [331] 1985 M. BALANDIS

GRISKŪNAITĖ E.	V. Lenino ryšiai su Lietuvos darbininkų judėjimu	2
TUTKUS V.	Rytų Prūsijos operacija	3
POŽELA J.	Mokslininkas turi susižavėti mokslo perspektyva	4
GRIGALIŪNAS K. V.	Lanksti automatizuota gamyba	6
MINKEVIČIUS V.	Nelygus mūsų kraštas	8
ZAICEVAS J.	Saulės energijos kompleksai kosmose	11
POLUKORDIENĖ O. K., POCIUS V.	Anoniminė psichologinė pagalba — 61 33 80	13
ŠEŠTOKAS V. V., ŠEŠTOKIENĖ J.	Transporto poveikis aplinkai	14
BESTUŽEVAS-LADA I.	Mokslo ir meno horizontai	16
SAKALAUŠKAS K.	Didysis Sibiro geležinkelis	17
GREIMAS A. J.	Semiotiko žvilgsniu	18
BERŽINSKAS V.	Teberdos rezervatas	20
NARBUTAS V.	Ar ilgas geologinių paminklų amžius?	22
JUODOKAS A.	Ką mena inkų akmenys?	24
TAUNYTĖ F.	Vegetarinis maistas gydo	26
LEVICKAS A.	Pietų Amerika	28
KANIŠAUSKAS S.	Šambalos šalis	30
	Mirtinas skanėstas	32
ASTIKAS E.	Žalias spindulys pasirodė du kartus	32
ŠARKINIENĖ I.	Portlandija ir jos giminaičiai	33
	Atsakymai į klausimus	34
	Mokslo ir technikos naujienos	36
VASILIAUSKAS S.	Teigiami poslinkiai	38
GRICIŪNAS P.	Gerinamas asortimentas	38
	[vairenybės	39

PIRMAJAME VIRŠELIO PUSLAPYJE:

„Aukso karštingė“ įveikta. Kauno „Žalgirio“ krepšininkai — TSRS
čempionai, Europos taurių laimėtojų finalininkai

ANTANO GYLIO nuotrauka

Tamsusis grifas (*Aegyptius monachus*) (žr. str. 20 p.)

Hiacintai žydi pavasarį ANTANO LEVICKO nuotrauka

Tetradontas — nuodingiausia pasaulio žuvis kartu yra ir japonų
skanėstas (žr. str. 32 p.)

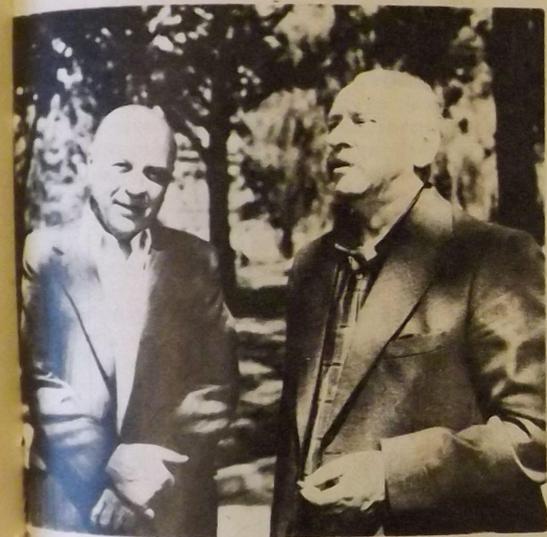
rybę Lietuvos mokslininkų dėmesio. „Min- ties“ leidykla rengia spaudai A. J. Grei- mo darbų rinktinę. Apie profesorius mokslinius tyrinėjimus rašyta „Pergalėje“, „Literatūroje ir mene“, kitoje mūsų peri- odinėje spaudoje.

A. J. Greimas ne kartą lankėsi Lietuvo- je, skaitė paskaitas Vilniaus universitete. Jų klausė ne tik universiteto studentai, dėstytojai, bet ir apskritai Vilniaus inteli- gentai. Mokslininko pažiūros labai įdo- mios ir demokratiškos. Manome, kad žur- nalo skaitytojams taip pat bus įdomu su- žinoti profesorius nuomonę kai kuriais klausimais.

Tad siūlome Vilniaus universiteto prof. dr. Genzelio pokalbį su Paryžiaus univer- siteto prof. A. J. Greimu.

KLAUSIMAS: Jūs plačiai žinomas kaip semiotikos specialistas, vienas struktūrinio metodo taikytojų įvairioms mokslo bei kultūros šakoms. Kas paskatino Jus susi-

Lietuvos TSR liaudies rašytojas Juozas Baltušis ir Paryžiaus Sorbonos universi- teto profesorius Algirdas Julius Greimas
VIKTORO KAPOCIAUS nuotrauka

domėti minėtomis problemomis? Kaip api- brėžtumėte savo mokslinių interesų ratą?

ATSAKYMAS. Mes čia semiotiką laiko- me, kuriantis naujoms mokslinio domėji- mosi sritims ir nueinant į šalį susidėvėju- sioms, ne kokia specialybe, o bandymu pertvarkyti visą plačią humanitarinių ir socialinių mokslų teritoriją. Užtat ir „spe- cialistas“ iš manęs nedidelis; mane grei- čiau laiko teoretiku, dažnai net per kietu teoretiku.

Visa tai, žinoma pavadinimų reikalas. „Kaip pavadinai, pagadinsi“, — sako mūsų žmonių išmintis. Štai kad ir „struk- tūrinio metodo taikintojo“ vardas man nelabai patinka. Vienas dalykas yra struk- tūros kaip koncepto naudojimas moksluo- tose: ta prasme ir fizika, ir chemija savaime yra „struktūrinės“, bet tai tas pat, kaip yra „sviestas sviestuotas“. Tuo tarpu šeštoje „šio amžiaus dekadėje mes buvome vos keletas, bandančių struktūros koncepto pagalba tirti prasmės aprašymo ir nagri- nėjimo galimybes ir sąlygas. Žurnalistai ir filosofai mus tada vadino „struktūralis- tais“; tai ir buvo semiotikos pradžia.

Kas vieną ar kitą žmogų stumia domė- tis prasmės klausimais? Man atrodo, kad tai, visų pirma, jaunystės nerimas, galvo-

jant apie savo dar nepradėto gyvenimo prasmę. O po to jau, natūraliai, — klau- simai apie tautos, žmonijos, apskritai apie žmonių bendruomenių gyvenimo ir sugy- venimo prasmę. Nemanau, kad konkrečiai lums būtų įdomu žinoti, kiek koks mokslininkas ir menininkas man įtakos padarė, ypač kad ir pats esu „įtakų teorijos“ priešin.

Interesų ratas? Dar pirmose gimnazijos klasėse esu išmokęs, kad homo sum et nihil humano mihi alieno puto. (Esu žmogus, ir viskas, kas žmogiška, man nesvetima“. Terentijus — Red.).

KLAUSIMAS. Manysčiau, kiekvienos tau- tos kultūra remiasi: tradicija, iš kitų tautų perimtomis kultūrinėmis vertybėmis ir šiuolaikine kūrybine galia. Ar priimtina Jums tokia samprata?

ATSAKYMAS. Visiškai sutinku su Jūsų pasiūlytu kultūros sąvokos aptarimu; gal tik kiek kitaip vieną ar kitą detalę formu- ločiau. Truputį menkavertiškai, savimi nepasitikinčiai skamba „iš kitų tautų per- imtos kultūrinės vertybės“. Kultūra, mano manymu, būtų aktyvus dalyvavimas bendrų žmogiškų vertybių įforminime ir puoselė- jime, tai dalyvavimas pilnateisiu nariu žmonijos kultūros klube. „Kūrybinė galia“, žinoma, sunkiai apibrėžiama, nors ir sa- vaime aiški sąvoka: laisvas judesys, pasi- tikėjimas savimi ir kitais, ambicija — štai keli ją sudarantys elementai.

KLAUSIMAS. Jūs pagal mitus rekonst- ruojate senovės lietuvių pasaulėžiūrą. Ko- kia šio metodo perspektyva? Mitiškumo ir istoriškumo santykis?

ATSAKYMAS. XIX a. pabaigoje turėjo- me vieną aukšto lygio mitologą — Joną Basanavičių: jo studijos apie obuolių sim- bolizmą, apie kaukus ir aitvarus dar ir šiandien nepasenusios. Gaila, kad jis ne- turėjo pasekėjų, kad mes nukrypome į folkloristiką, kurią net dažnai identifi- kuojame su tautine kultūra.

Sutinku, kad nelengva priimti mano siūlomą hipotezę, pagal kurią tautos mi- tologija — tai figuryvinė jos kultūros išraiška. Mano bandymų rinkinys „Apie dievus ir žmones“ netrukus pasirodys prancūzų ir anglų kalbomis; pasižiūrėsimė, kaip publika į tokią interpretaciją reaguos.

Jeigu mitologija yra viena iš svarbių kultūros formų, tai Jūsų klausimas iš tiesų yra, plačiau paėmus, kultūros ir istorijos santykių problema. Mano manymu, istori- jos konceptą reikia visų pirma griežtai atskirti nuo istoriškumo: istorija yra rimtas reikalas, o istoriškumas — tai tik kiek- vieno nusičiaudėjimo lokalizavimas laike ir erdvėje, arba, geriausiu atveju, — eg- zistencialistų ir jų epigonų filosofiniai ato- dūsiai. Kultūros konceptas derinasi su is- torija taip pat, pavyzdžiui, kaip ir feoda- lizmo konceptas, nors įjėdu savo prigim- timi ir skirtingi: japonų feodalizmas ir laiko, ir erdvės, ir tamos atžvilgiais ski- riasi nuo lietuviškojo, bet tai netrukdo mums matyti feodalizmą vieną iš istorijų formuluojančių konceptų.

KLAUSIMAS. Vienoje paskaitoje pasa- kėte: „Kur bebūtum ir ką beveiktum, nuo lietuviškumo nepabėgsi“. Žodžiu, gimęs lietuviui, juo ir liksi. Kuo galėtumėt pagrįs- ti šią tezę?

ATSAKYMAS. Vienas rusų kilmės pran- cūzų rašytojas Anri Trojatas (Henri Troyat).

užklaustas, kame glūdi jo rusiškumas, at- sakė: jei nakčia, bemieganč, kas nors staiga įgnybtų į šlaunį, rusiškai surikščiau „oil“. Tą pat galima būtų pasakyti ir apie mūsų lietuviškumą: tai skausmo ir džiaugs- mo, meilės ir neapykantos kalba. Tai bū- tynbe virtęs atsitiktinumas. Visas reikalas: kaip išnaudoti būtinybę, paversti ją laisve.

KLAUSIMAS. Tyrinėjate literatūrą, mu- ziką, palaikote dalykinius ryšius su įvairių šalių mokslininkais, vadovaujate aspiran- tams iš įvairiausių šalių, net Lotynų Ameri- kos. Ar ir tada operuojate lietuviška me- džiaga?

ATSAKYMAS. Lietuvišką medžiagą var- toju kiekviena proga, kai jinau tam tinka. Bandydamas apibūdinti subjektą, pavyz- džiui, sakau, kad prancūzų kareivis, šau- kiamas rikiuotėje, atsiliepia — „esu“! , vo- kietis — „čial“, o lietuvis atsakydavo — „aš“: tai subjekto, kaip veikėjo įtvirtini- mas laike ir erdvėje. Savo studijas apie lietuvių mitologiją rašiau lietuviškai, no- rėdamas mūsų jaunąją mokslininkų kartą supažindinti su šių dienų metodais, o da- bar ta „lietuviška medžiaga“ išvyksta į platesnį pasaulį.

KLAUSIMAS. Pažįstate ne vieną Lietuvos mokslininką ir kultūros veikėją, susirašinė- jate. Jei kas lankosi Paryžiuje, pirmiausia skuba susitikti su Jumis. Jūs suteikiate jiems paramą. Kai Prancūzijoje stažavosi mūsų filosofai R. Pavillonis ir B. Kuzmic- kas, buvote jų globėju. Esate gerai infor- muotas apie respublikos filosofų, lingvis- tų, menininkų darbus. Ką galėtumėte pa- sakyti apie juos?

ATSAKYMAS. Domiuosi, kiek pajėgiu, Lietuvos kultūrinio gyvenimo, ypač jaunų- jų kartų — po karo dvi jau išaugo — polėkais, projektais, ambicijomis. Džiau- giuosi jų pasiekimais. Pirmiausia, žinoma, nauju, prieš karą neregėtu reiškiniu — iš- tisis jaunų filosofų kartos sbrandimu. Ga- lima tik pageidauti, kad tie filosofai per- daug „nefilosofuotų“, o rūpintųsi „konkre- čiomis“ socialinių ir tikslųjų mokslų epis- temologijos ir metodologijos problemomis. Malonu matyti Konstantino Jablonskio iš- augintą, ar jo pėdomis žengiančią kartą istorikų, žinančių, kas yra „istorinis teks- tas“, bet, deja, ne visada išvengiančių nuobodulio. Daug vertingo darbo atlikta lituanistikos srityje: neseniai dar atsilikusi, ši sritis jau pasiekė europietiškus standar- tus.

Apie meną sunku keliais žodžiais, ir dar iš toli, ką nors rimto, o tuo labiau svaraus pasakyti: tapyba, nors ir aukšto lygio, bet, kaip ir visame pasaulyje, pergyvena in- dentifikacijos krizę; muzikinė kompozici- ja — dažnai avangardinė. Poezijos — nors ją ir mėgstu — man atrodo per daug: pa- lyginus su bendrais humanitariniais reika- lais, jos net per daug ir spausdinama.

Atleiskite, jei nekompetentingai kišuosi ne į savo reikalus. Gal ir to entuziazmo, tų mano pagyrimų per daug: bet tai vaiz- gantiška tradicija. Vaikas būdamas, augi- nau vazonėlyje kaktusą. Dievuliuk, kaip gražu buvo, kai jis pirmą kartą pražydo!

Bet, pasak japonų, poezija žmogui pa- rūpsta, kai jis turi daugiau negu vieną duonos kepalą... Labai įdomu buvo išgirs- ti profesoriaus nuomonę pateiktais klausi- mais. Dėkojame už atsakymus.

Vilnius—Paryžius